

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับจากสังคมมาเป็นระยะเวลาช้านานว่า เป็นวิชาชีพอย่างแท้จริง เนื่องจาก มีการจัดการศึกษามีมาตรฐาน มีการพัฒนาองค์ความรู้เป็นของตนเอง เป็นวิชาชีพที่ให้บริการที่จำเป็นแก่สังคม มีระบบการควบคุมการปฏิบัติวิชาชีพตามกฎหมาย มีจรรยาบรรณวิชาชีพให้ผู้ประกอบการยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งมีความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพในการดำเนินกิจกรรม (Kelly, 1986: 157)

ความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพ เป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่บ่งบอกความเป็นวิชาชีพ (Chaska, 1990: 269) ความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพการพยาบาล หมายถึง การแสดงออกของการพยาบาลที่ปรากฏออกมาให้สังคมรับรู้ว่า สามารถตัดสินใจปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง (Chitty, 1993: 369) โดยอาศัยเหตุผลจากสาระและความรู้ในศาสตร์ของวิชาชีพที่สามารถอธิบายได้ชัดเจนภายในขอบเขตวิชาชีพ รวมทั้งมีสิทธิอันชอบธรรมในการสั่งการพยาบาลหลังจากให้ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลในรูปของคำสั่งการพยาบาล เพื่อให้บุคลากรพยาบาลภายใต้การนิเทศปฏิบัติต่อผู้รับบริการตามสิทธิของการปฏิบัติวิชาชีพที่กฎหมายให้การรับรองไว้ในพระราชบัญญัติวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลที่กำหนดขึ้นจากองค์กรวิชาชีพพยาบาล (พวงรัตน์ บุญญาบุรุษ, 2538: 64) โดยพยาบาลวิชาชีพจะต้องตระหนักในหน้าที่และมีความรู้สึกสำนึกรับผิดชอบในผลของการปฏิบัติที่เกิดจากการตัดสินใจของตนเอง (Kelly, 1991: 347) รวมทั้งมีความพร้อมที่จะเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นด้วย (Leddy and Pepper, 1989: 9) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าพยาบาลวิชาชีพเป็นผู้ที่สามารถให้บริการการพยาบาลที่มีความเฉพาะและสมบูรณ์ในตนเอง เป็นอิสระจากการควบคุมของบุคคลอื่นภายนอกวิชาชีพ (Chitty, 1993: 369)

การที่พยาบาลไม่สามารถแสดงออกซึ่งกิจกรรมที่เป็นอิสระ แสดงสิทธิอันชอบธรรมในการปฏิบัติงาน ให้วิชาชีพอื่น สังคมรับรู้ได้เต็มที่ ทำให้วิชาชีพการพยาบาลขาดอำนาจและพลังในการต่อรองกับวิชาชีพอื่นในสังคม ต้องปฏิบัติงานภายใต้คำสั่งการรักษากองบุคคลากรจากวิชาชีพ

อื่นในที่มสุขภาพตลอดเวลา (Schutzenhofer, 1987: 278) ไม่กล้าตัดสินใจปฏิบัติงานอย่างอิสระ แม้ในการช่วยเหลือผู้รับบริการในสภาพการณ์ที่ประเมินแล้วว่าเหมาะสมและภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ (Williams and McGowan, 1995)

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ในขณะนี้ ประชาชนมีการศึกษาคืบขึ้น รู้จักสิทธิของตนเองมากขึ้น การเข้ามารับการรักษาในโรงพยาบาลไม่ได้คิดว่ามาพึ่งแพทย์ พยาบาล และโรงพยาบาลอีกต่อไป แต่มาซื้อบริการและซื้อความคาดหวัง ผู้ป่วยอยากจะได้เห็นพยาบาลที่มีความรู้ความชำนาญในงานที่ทำ ตามคำถามที่ต้องการจะรู้แล้วสามารถตอบได้ว่าทำอะไร มีผลอย่างไร ต้องการจะเห็นพยาบาลที่มีบุคลิกดี มีอำนาจที่จะตัดสินใจในการทำงานได้ด้วยตนเอง มีปัญหาอะไรเกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลก็สามารถแก้ไขได้ทันที มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ทำ และทำได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะตามความต้องการของผู้ป่วย

ภาพลักษณ์ใหม่ของพยาบาลที่ผู้ป่วยต้องการจะเห็นในปัจจุบันนั้น เป็นภาพลักษณ์ที่พยาบาลจะต้องพัฒนาตนเองอย่างมาก โดยเฉพาะความรู้ดีกว่าตนเองมีความมั่นคง มีสิทธิ มีอำนาจในการจัดการกับงานของตนเองได้ (ศิริพร ดันติพลวินัย, 2539: 14)

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปลูกฝังให้พยาบาลวิชาชีพตระหนักในบทบาทของตนเอง และปฏิบัติตามบทบาทนั้นได้ด้วยความเต็มใจ เพื่อเคารพในสิทธิของตนเองและของผู้มารับบริการ ซึ่งการส่งเสริมการใช้สิทธิของพยาบาลวิชาชีพนั้น สิ่งที่สำคัญคือ การเคารพในสิทธิของตนเองในฐานะพยาบาลวิชาชีพที่ต้องตัดสินใจ ปฏิบัติงานด้วยความรู้ ความสามารถ โดยมุ่งเคารพและรักษาสิทธิของผู้ป่วย ให้ได้รับการบริการที่มีคุณภาพ แสดงความรับผิดชอบต่อตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามสิทธิที่พึงมีพึงได้ ซึ่งจากสิทธิของพยาบาลวิชาชีพดังกล่าว จึงบอกได้ถึงอิสรภาพ ความสามารถในการรักษามุขลิกภาพ และความเป็นตัวเองของพยาบาล ซึ่งจะช่วยให้พยาบาลสามารถปฏิบัติงานในวิชาชีพการพยาบาลได้อย่างเต็มศักยภาพ เต็มความสามารถ บนสิทธิของตนเอง (Catalano, 1996: 7) ทำให้พยาบาลสามารถปฏิบัติบทบาทของตนเองได้อย่างคล่องตัวและมั่นใจ ด้วยความรู้ ด้วยทักษะทางปัญญา ดังนั้น อำนาจในการทำงานก็จะเกิดขึ้น (ศิริพร ดันติพลวินัย, 2539: 15) ทำให้บทบาทพยาบาลชัดเจนขึ้น เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน ผู้บริหาร และผู้รับบริการ สามารถงู้อใจให้มองเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของตน ทำให้ปฏิบัติงานในบทบาทพยาบาลด้วยความยินดี เกิดอิสรภาพในจิตใจอย่างแท้จริง มีความผูกพัน และเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพการพยาบาล (ฟาริดา อิบราฮิม, 2536: 30) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการคงอยู่ในงาน ลด

ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร (Krammer and Schmalenberg, 1988) มีผลโดยตรงต่อคุณภาพการดูแลที่ให้แก่ผู้รับบริการ

การที่พยาบาลวิชาชีพจะรับรู้ถึงเอกภพวิชาชีพได้นั้น ก็ต่อเมื่อพยาบาลวิชาชีพได้ลงมือปฏิบัติงานนั้นด้วยตนเองเพื่อให้ได้รับรู้ถึงความมั่นใจในการปฏิบัติงาน รู้ถึงผลของการปฏิบัติงานนั้นและได้รับรู้ถึงความมีอำนาจ มีศักยภาพในตนเอง มีความกล้าในการพูด การกระทำ ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้พยาบาลวิชาชีพต้องมีการพัฒนาตนเอง สร้างขึ้นมาเองจากการแสวงหาความรู้ความเชี่ยวชาญในตนเอง (ฉวีสุภา กฤตกาจญาชีวิน, 2539: 2) และจะต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่เข้าสู่ระยะเริ่มต้นของวิชาชีพ (Pre-Professionalism) ซึ่งก็คือตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาล (Husted, 1991: 23)

การจัดการศึกษาพยาบาลเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการทางสังคมวิชาชีพ (Process of Professional Socialization) มีเป้าหมายเพื่อเตรียมนักศึกษาพยาบาลให้มีคุณลักษณะของผู้ประกอบวิชาชีพที่สมบูรณ์ และแสดงความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม (Rhorer J.H., 1989; Bowman, 1995)

การที่นักศึกษาพยาบาลสามารถแสดงออกซึ่งคุณลักษณะทางวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลช่วยเหลือ ฟันฟู ส่งเสริมและป้องกันปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของบุคคลและครอบครัว โดยอาศัยสมรรถนะหรือศักยภาพของตัวนักศึกษาพยาบาลเองทั้งในด้านความรู้ทางวิชาการและความสามารถในการให้บริการ ได้อย่างถูกต้องตามปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการ ตลอดจนมีการตัดสินใจอย่างอิสระในการที่จะกระทำในสิ่งที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการให้บริการ ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ (Leddy and Pepper, 1985) ซึ่งก็หมายถึงความสามารถในการแสดงออกซึ่งความมีความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพนั่นเอง

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การที่จะเสริมสร้าง ปลุกฝังให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการตัดสินใจอย่างอิสระในการปฏิบัติการพยาบาล ภายใต้ขอบเขตจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพหรือมีความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องทั้งในคุณลักษณะส่วนตัวของนักศึกษา (Schutzenhofer, 1987) หลักสูตรการศึกษา (Boughn, 1992) อาจารย์พยาบาล (Halldorsdottir, 1989) พยาบาลบนหอผู้ป่วย เป็นต้น

คุณลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษา ได้แก่ ความเป็นอิสระแห่งตน (Personal Autonomy) ซึ่งหมายถึงการแสดงออกซึ่งความสามารถในการตัดสินใจ ทั้งโดยความคิดและการกระทำ สามารถปกครอง ดูแลตนเอง ควบคุมการกระทำของตนเองได้อย่างเหมาะสม ไม่พึ่งพาชีวิตคิด หรือถูกควบคุมโดยบุคคลอื่นในสังคม (Kurtine, 1974:244) การมีความเป็นอิสระแห่งตน มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความมีความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล (Husted, 1991) และพยาบาลวิชาชีพ (Lach, 1992) นอกจากนี้การที่นักศึกษามีความเชื่อในอำนาจภายในตน โดยมีคุณลักษณะเป็นผู้ที่ชอบแสวงหาความรู้ มีความเชื่อในความสามารถของตนเอง ชอบพึ่งพาตนเองมากกว่าผู้อื่น (Strickland, 1977: 230) มีความสัมพันธ์กับความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพเช่นกัน โดย Neaves (1989) ได้ศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนสูงจะมีความสามารถในการตัดสินใจในการปฏิบัติอย่างอิสระในระดับสูง และ Alexander (1982) รายงานว่า ความเชื่ออำนาจภายในตน มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับการรับรู้ความมีความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ตึกนิกคิดเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลคือ อาจารย์พยาบาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้แก่นักศึกษา (นันทนา น้าฝน, 2536: 49) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาคุณลักษณะเฉพาะของพยาบาลวิชาชีพ พฤติกรรมการแสดงออกของอาจารย์พยาบาล และประสบการณ์ที่จัดให้แก่นักศึกษา มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ (Rauen, 1974, Schweer and Gebbie, 1976 อ้างถึงใน จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527: 37-38) กระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาจะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาความไว้วางใจความน่าเชื่อถือ มีการดูแลของอาจารย์พยาบาลต่อนักศึกษา (Reilly and Oerman, 1992: 147) Pardo (1991 อ้างถึงใน นุชมาศ แจ่มหมื่นไวย, 2539) กล่าวว่า การดูแลที่เอื้ออาทรของอาจารย์นั้นจะมีผลต่อการถ่ายทอดค่านิยมทางวิชาชีพ ส่งผลให้นักศึกษา มีความรู้ ความสามารถเชิงวิชาชีพ มีความรับผิดชอบ เพราะวัตถุประสงค์ของการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เติบโตและพัฒนาในตัวบุคคล เป็นรูปแบบของการช่วยเหลือและคงไว้ซึ่งศักยภาพของบุคคล การดูแลช่วยเหลือเป็นความรู้ที่ที่เกิดขึ้นและแสดงออกเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำ ในลักษณะที่บุคคลมีความเอื้ออาทร ห่วงใย ใส่ใจเกี่ยวข้องและผูกพันต่อกัน นอกจากนี้พฤติกรรมดูแลที่อาจารย์มีต่อนักศึกษา จะเป็นการเพิ่มพลังอำนาจแก่นักศึกษา ทำให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นในตนเอง สร้างความ

มั่นใจ รู้สึกมีคุณค่า กล้าตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยผลักดันให้นักศึกษาได้พัฒนาความเป็นอิสระแห่งตน และความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพ (Miller, Haber and Byrme, 1990: 125-135)

จากความเป็นมาและเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สถาบันการศึกษาพยาบาล มีภารกิจสำคัญในการจัดเตรียมนักศึกษาพยาบาลให้เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีคุณภาพและแสดงความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพให้สังคมรับรู้ได้อย่างชัดเจน เกี่ยวข้องกับปัจจัยสำคัญได้แก่ ปัจจัยทางด้านตัวบุคคลของนักศึกษาพยาบาลเอง คือ ความเป็นอิสระแห่งตนของนักศึกษา (Personal Autonomy) ความเชื่ออำนาจภายในตนของนักศึกษา (Internal locus of control) และปัจจัยทางด้านอาจารย์พยาบาลคือ พฤติกรรมการดูแลของอาจารย์พยาบาล (Caring Behavior of Nursing Instructors) โดยศึกษาตามการรายงานของนักศึกษาพยาบาล ทั้งนี้ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถาบันการศึกษาพยาบาลและอาจารย์พยาบาล ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพแก่นักศึกษาพยาบาล โดยนำผลการวิจัยมาปรับปรุงรูปแบบของการพัฒนานักศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมการดูแลของอาจารย์พยาบาล เพื่อให้ให้นักศึกษาพยาบาลได้รับการพัฒนาให้เกิดการเจริญเติบโตในวิชาชีพอย่างสมบูรณ์ กล้าคิด กล้าตัดสินใจในการปฏิบัติงานภายใต้ขอบเขตหน้าที่ของตนเอง ตระหนักต่อความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง เมื่อจบการศึกษาจะได้เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ทำงานด้วยความสุข มีความภาคภูมิใจ พึงพอใจในงานที่ทำ ผู้รับบริการก็จะได้รับบริการดูแลที่มีคุณภาพ ตัวพยาบาลเองได้รับการยอมรับจากผู้บริหาร เพื่อนร่วมวิชาชีพ เพื่อนร่วมงานจากสาขาวิชาชีพอื่น ในทีมสุขภาพ และโดยเฉพาะจากผู้รับบริการและสังคม ทำให้สามารถแสดงความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพให้สังคมรับรู้ได้อย่างเต็มที่และชัดเจน ทำให้วิชาชีพได้รับการพัฒนาให้มีความก้าวหน้า และมีสถานภาพที่มั่นคงมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลจำแนกตามสังกัด
2. เพื่อศึกษาคำความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายในตน และพฤติกรรมการดูแลของอาจารย์พยาบาลกับความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล
3. เพื่อศึกษาตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล

สมมติฐานการวิจัย

ความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพ เป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่แสดงความเป็นวิชาชีพ (Kelly, 1991) พยาบาลวิชาชีพทุกคนจำเป็นที่จะต้องมีการแสดงออกซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวให้เป็นที่ยอมรับแก่สังคม ชุมชน เพราะเมื่อประชาชนในสังคมมีการพัฒนาความรู้ มีการศึกษา มีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ได้รับรู้เกี่ยวกับสิทธิ-ผลประโยชน์ต่าง ๆ ของตัวเองมากขึ้น ก็ย่อมคาดหวังที่จะได้รับผลตอบแทนตามสิทธิของตน ในด้านสุขภาพก็เช่นกัน ประชาชนก็มุ่งหวังที่จะได้รับบริการสุขภาพที่มีคุณภาพจากบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีความชำนาญในงานที่ปฏิบัติ สามารถแสดงเหตุผลในการปฏิบัติงาน ควบคู่ไปกับการแสดงออกซึ่งความมีบุคลิกภาพที่ดี มีความรับผิดชอบ มีอำนาจในการตัดสินใจในการทำงานของตนเอง สามารถแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ทันเหตุการณ์

ดังนั้น จึงเป็นความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพทุกคนได้ตระหนักในความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของตนเอง การรับรู้ความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพเป็นคุณลักษณะหนึ่งของกระบวนการคิดที่มีลำดับขั้นตอน เป็นกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะตามบทบาทพยาบาลวิชาชีพ (Cohen, 1981: 31)

การที่จะพัฒนาให้เกิดความรู้ตึกนักศึกษาคงกล่าวนั้น ปัจจัยทางด้านตัวนักศึกษาเป็นส่วนสำคัญ จากการวิจัยของ Husted (1991) พบว่า ความเป็นอิสระแห่งตน (Personal Autonomy) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล Lach (1992) พบว่า ความเป็นอิสระแห่งตน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของพยาบาลวิชาชีพ Alexander (1982) รายงานว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของพยาบาลวิชาชีพ และงานวิจัยของ Neaves (1989) พบว่า ความเชื่ออำนาจภายในตน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการตัดสินใจอย่างอิสระขณะปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

ในส่วนของอาจารย์พยาบาลซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้าที่สำคัญของระบบการจัดการศึกษาพยาบาล เป็นผู้ที่มีส่วนในการพัฒนาความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล อาจารย์เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน จัดสภาพการณ์ให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (Reilly and Oerman, 1992) ประสบการณ์ที่นักศึกษาได้รับจะช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นของ

นักศึกษาที่จะเข้าสู่วิชาชีพ (Chaska, 1988) ดังนั้นพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของอาจารย์และ
 ประสิทธิภาพที่จัดให้นักศึกษาจึงมีความสำคัญ (Rauen, 1974: 34; Schweer and Gebbie, 1976:
 73 อ้างถึงใน จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527: 37-38) อาจารย์เป็นผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักศึกษา
 และมีผลในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา แนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญและในวิชาชีพการ
 พยาบาลได้ปฏิบัติต่อเนื่องมาตลอดเวลา ได้แก่ แนวคิดเรื่องการดูแล (พวงรัตน์ บุญญาบุรุษ,
 2536) จากผลการวิจัยของ ัญฐฎิกา กุลกาญจนารัติน (2539: 118-120) พบว่า การสร้างพลังอำนาจ
 โดยการดูแลของผู้บริหารหรือผู้ป่วยที่ประกอบด้วยพฤติกรรมทำให้ความเป็นอิสระ การมีสัมพันธ
 ภาพที่ไว้วางใจ และการให้การสนับสนุน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเอกลักษณ์วิชาชีพของพยาบาล
 ประจำการ ส่วนการดูแลทางการศึกษานั้น Pardo (1991 อ้างถึงใน นุชมาศ แจ่มหมื่นไวย, 2539)
 กล่าวว่า การดูแลที่เอื้ออาทรของอาจารย์นั้น จะมีผลต่อการถ่ายทอดค่านิยมทางวิชาชีพ ส่งผลให้
 นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ มีความรับผิดชอบ ตำนึกในคุณธรรมและจริยธรรม Holldorsdottir
 (1990) พบว่า พฤติกรรมการดูแลของอาจารย์ในด้านการมีสมรรถนะเชิงวิชาชีพ ด้านการยอมรับ
 ในสถานภาพของนักศึกษา ด้านการมีบุคลิกภาพที่ดี และการมีความยึดมั่นผูกพันต่อวิชาชีพ ทำให้
 นักศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ส่วน Miller, Haber and Byrne (1989) ได้ศึกษา
 เรื่อง มุมมองของอาจารย์พยาบาล นักศึกษาพยาบาล กับประสพการณ์การดูแลที่ได้รับระหว่าง
 การเรียนการสอน ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์ที่มีพฤติกรรมดูแลคือแสดงความรู้สึกร่วม
 ไวต่อความรู้สึกรักของนักศึกษา เปิดกว้าง อบอุ่น และยอมรับในสถานภาพของนักศึกษา จะ
 เป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้พัฒนาความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพ

จากการศึกษาของ พวงรัตน์ บุญญาบุรุษ (2526: 202-203) Schutzenhofer and Musser
 (1994) พบว่า แผนกที่ทำงาน ลักษณะของหอผู้ป่วยที่ปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการ
 รับรู้เอกลักษณ์วิชาชีพของพยาบาลวิชาชีพ ในส่วนของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งแม้จะมาจากสถาบันการ
 ศึกษาพยาบาลที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนที่คล้ายคลึงกัน แต่การที่มีสังกัดต่างกัน
 อาจทำให้มีนโยบาย วิธีการปฏิบัติ วัฒนธรรมองค์การของแต่ละสถาบัน รวมไปถึงการแสดงออก
 ของอาจารย์พยาบาลมีความแตกต่างกัน จึงอาจส่งผลให้การรายงานความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพ
 ของนักศึกษาพยาบาลมีความแตกต่างกันได้

จากแนวคิดดังกล่าวทั้งหมด ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1. ความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลในสังกัดที่แตกต่างกัน จะต่างกัน

2. ความเป็นอิสระแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายในตน พฤติกรรมการดูแลของอาจารย์พยาบาล 6 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล

จากแนวเหตุผลและสมมติฐานข้างต้น จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลได้แก่ ความเป็นอิสระแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายในตน พฤติกรรมการดูแลของอาจารย์พยาบาล 6 ด้านได้แก่ การมีสมรรถนะเชิงวิชาชีพ การยอมรับในสถานภาพของนักศึกษา การให้ความเป็นอิสระ การมีความยึดมั่นผูกพันต่อวิชาชีพ การมีสัมพันธภาพที่ไว้วางใจ และการให้การสนับสนุน จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยดังกล่าวสามารถร่วมกันพยากรณ์ความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

3. ความเป็นอิสระแห่งตน ความเชื่ออำนาจภายในตน พฤติกรรมการดูแลของอาจารย์พยาบาล 6 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ของสถาบันการศึกษาพยาบาลที่เปิดสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 4 ปีหรือเทียบเท่า

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

ความเป็นอิสระแห่งตน

ความเชื่ออำนาจภายในตน

พฤติกรรมการดูแลของอาจารย์พยาบาล ซึ่งประกอบด้วย การมีสมรรถนะเชิงวิชาชีพ การยอมรับในสถานภาพของนักศึกษา การให้ความเป็นอิสระ การมีความยึดมั่นผูกพันต่อวิชาชีพ การมีสัมพันธภาพที่ไว้วางใจ และการให้การสนับสนุน

สังกัดสถาบันการศึกษาพยาบาล

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพ หมายถึง การแสดงออกซึ่งการตัดสินใจปฏิบัติงานต่อผู้รับบริการได้อย่างอิสระของพยาบาลวิชาชีพ โดยแสดงถึงควมมีอำนาจในการตัดสินใจบนพื้นฐานความรู้ ความสามารถ โดยปฏิบัติภายใต้ขอบเขตวิชาชีพที่สามารถอธิบายการปฏิบัติเหล่านั้นได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้จะต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดตามสิทธิของการปฏิบัติวิชาชีพการพยาบาล ที่กฎหมายรับรองไว้ในพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาล พศ. 2528 และตามจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลที่กำหนดขึ้นโดยสภาการพยาบาล ในงานวิจัยนี้วัดตามการรายงานของนักศึกษาพยาบาล

ความเป็นอิสระแห่งตน หมายถึง การแสดงออกของนักศึกษาพยาบาลที่สามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของบุคคลอื่น ความเป็นตัวของตัวเอง ไม่พึ่งพา เชื่อมมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก มีการกำหนดเป้าหมายในการดำรงชีวิต ขยันหมั่นเพียรเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย ตระหนักในคุณค่าของตนเอง มีวินัย ในงานวิจัยนี้วัดตามการรายงานของนักศึกษาพยาบาล

ความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง ความเข้าใจหรือความรู้สึกนึกคิดของนักศึกษาพยาบาล ที่มีต่อประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่า เป็นผลมาจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง ความสำเร็จหรือความล้มเหลวเกิดจากการกระทำตนเอง และตนเองสามารถควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในงานวิจัยนี้ วัดตามการรายงานของนักศึกษาพยาบาล

พฤติกรรมการดูแลของอาจารย์พยาบาล หมายถึง การกระทำใด ๆ ของอาจารย์พยาบาลที่แสดงต่อนักศึกษาพยาบาลเพื่อเสริมสร้างความสามารถ เพิ่มความมั่นใจ ส่งเสริมอิสระในการตัดสินใจในการเรียนรู้และปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพ ที่นักศึกษาพยาบาลรับรู้ได้ สำหรับงานวิจัยนี้วัดพฤติกรรมการดูแลของอาจารย์พยาบาลจากการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล โดยมีลักษณะพฤติกรรมแต่ละด้าน ดังนี้

1. การมีสมรรถนะเชิงวิชาชีพ คือการที่อาจารย์พยาบาลแสดงออกให้เห็นซึ่งการมีความรู้ในวิชาชีพ มีประสบการณ์ มีการแสดงออกถึงเนื้อหาสาระของวิชาชีพ เป็นตัวอย่างที่ดีในการแสดงบทบาทวิชาชีพ มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอนทั้งของตนเองและนักศึกษาพยาบาล รวมทั้งมีความยุติธรรมในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล

2. การยอมรับในสถานภาพของนักศึกษา คือการที่อาจารย์พยาบาลแสดงการยอมรับ นักศึกษาพยาบาล ตระหนักในสถานภาพของนักศึกษาเสมอ ให้ความสนใจกับนักศึกษาตาม ความแตกต่างของบุคคล ให้ข้อมูลย้อนกลับในทางบวกและให้ความคำนึงถึงอนาคตของนักศึกษา

3. การให้ความเป็นอิสระ คือการที่อาจารย์พยาบาลให้โอกาสนักศึกษาพยาบาล ได้เรียนรู้ อย่างเต็มที่ตามข้อบังคับของรายวิชาและหลักสูตร โดยเปิดโอกาสให้ใช้ความรู้ความสามารถ ประสพการณ์ที่เรียนมาอย่างเต็มศักยภาพ ให้โอกาสในการตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติการ พยาบาลภายใต้วิธีการนิเทศที่ให้อิสระ

4. มีความยึดมั่นผูกพันต่อวิชาชีพ คือการที่อาจารย์พยาบาลแสดงออกให้เห็นว่าเป็นผู้มอง การณ์ไกล ยอมรับและรักในคำพยาบาลและวิชาชีพการพยาบาล มีกิจกรรมเชิงวิชาชีพและ พยายามพัฒนาตนเองให้เป็นเลิศอยู่ตลอด มีความเต็มใจที่จะทำงานเพื่อความก้าวหน้าและ ประโยชน์ของวิชาชีพ ตลอดจนมีความปรารถนาที่จะทำงานอยู่ในวิชาชีพตลอดไป

5. การมีสัมพันธภาพที่ไว้วางใจ คือการที่อาจารย์พยาบาลแสดงออกซึ่งความรู้สึกเต็มใจ เชื่อมั่นในประสพการณ์ของนักศึกษา ไว้วางใจในความสามารถ ไม่ควบคุมด้วยวิธีการที่เข้มงวด นิเทศการทำงานของนักศึกษาด้วยการมีสัมพันธภาพที่ไว้วางใจต่อกัน

6. การให้การสนับสนุน คือการที่อาจารย์พยาบาล เป็นผู้ให้การสนับสนุนนักศึกษาในทุก ด้าน ทั้งกาย จิต อารมณ์ สังคม ให้การช่วยเหลือในทุกรูปแบบเพื่อสร้างความพร้อมให้กับนัก ศึกษาได้มีโอกาสในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

อาจารย์พยาบาล หมายถึง อาจารย์พยาบาลจากสถาบันการศึกษาพยาบาลที่ทำหน้าที่สอน นักศึกษาพยาบาลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

นักศึกษาพยาบาล หมายถึง นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ที่ผ่านการเรียนการสอนภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติครบตามรายวิชาที่กำหนดในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ 4 ปี ของสถาบันการศึกษา พยาบาลในช่วงก่อนจบการศึกษาระหว่างการป้องกันนิเทศ

สังกัด หมายถึง สาขางานบังคับบัญชาของสถาบันการศึกษาที่นักศึกษาพยาบาลเรียนอยู่ขึ้น กับกระทรวง ทบวง กรม ราชการหรือเอกชน หรือองค์กรอิสระ ซึ่งแบ่งเป็น 6 สังกัด คือ กระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลทุกแห่ง สังกัดกระทรวงกลาโหม ได้แก่ วิทยาลัย พยาบาลกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ สังกัดกระทรวงมหาดไทย ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาล ตำรวจ สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้แก่

คณะพยาบาลศาสตร์ของมหาวิทยาลัยทุกแห่ง ยกเว้นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สังกัดสมาคม
สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเอกชน วิทยาลัยพยาบาลเอก
ชนทุกแห่ง และสังกัดสภาภาษาไทย ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลสภาภาษาไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถาบันการศึกษา อาจารย์พยาบาล ในการพัฒนานักศึกษา
พยาบาลให้มีความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพ
2. เป็นการสนับสนุนให้อาจารย์พยาบาล มองเห็นถึงความจำเป็น ความสำคัญที่จะต้องม
ีการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมการดูแลต่อนักศึกษา เพื่อนักศึกษาจะได้มีการพัฒนาความเป็นอิสระ
แห่งวิชาชีพ
3. เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยเรื่องความเป็นอิสระแห่งวิชาชีพในองค์กรพยาบาล
ทั้งในสถาบันการศึกษาและสถาบันบริการพยาบาล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย